

EN PLATS MED ANDE

Trädgårdsskribenten och fotografen Gabriella Dahlmans trädgård är stor som en park. Och såg ut som sju svåra år när familjen

tog över den. Men istället för att bli stressad över att inte hinna med allt har Gabriella låtit det ta sin tid och inväntat platsens ande.

Text: ULRIKA PALMCRANTZ Foto: GABRIELLA DAHLMAN
Illustration: IANN EKLUND TINBÄCK

Patinerad kotte i vårrabatten där vit lungört 'Sissinghurst White' blommar först av allt. Kottar påminner Gabriella om favoritstaden Rom.

Tidigare bodde Gabriella Dahlman med maken Jonas Larsson och sonen Frans i Ingelstorp, mitt ute på landet. Så fick de för sju år sedan chansen att köpa en rektorsbostad i Hammenhög. Ett stort tegelhus på nästan 300 kvadratmeter, byggt 1907, med en enorm trädgård till.

– Jag hade längtat efter en större trädgård, men jag kanske inte hade tänkt mig att den skulle bli så här stor, säger Gabriella och skrattar. Nästan som en park!

Trädgården är på 9000 kvadratmeter. Och större har den blivit, eftersom de köpte ytterligare en bit mark från grannen för ett par år sedan.

– Jag blev rädd att de tänkte anlägga en camping eller något, så vi köpte marken som ligger ut mot åkern. Eftersom det varken var åker eller tomtmark fick vi den ganska billigt.

Genast började vänner och bekanta att fråga vad de skulle göra med så mycket utrymme. Men Gabriella har lärt sig att inte bli stressad.

– Numera har jag ett avslappnat förhållande till trädgård. Den där marken kan få vara så länge. Det blir mer avslappnat överhuvudtaget när man har en så här stor trädgård, det går ju inte att hålla ordning överallt. Min förra trädgård på 800 kvadratmeter krävde mer. Där hade jag **rosor** och **buxbom** och ville hålla fint överallt. Det blev mycket ansande och rensande.

Träden skapar atmosfär

Efter flytten kände Gabriella sig först lite handlingsförlamad – det var så stort! Var skulle hon börja?

– Jag hade inte heller riktigt tid, vår son Frans var bara ett år då. Nu är han nio och har en egen hörna där han odlar **sallat**, **bönor** och annat. Han är mycket entusiastisk. I somras blev hans squashplanta gigantisk – till skillnad från min som inte växte ett enda dugg.

Huset hade stått tomt i två år när familjen flyttade hit. I trädgården var det mesta igenvuxet, men det fanns en fin stomme.

– Här såg ut som sju svåra år men vi har röjt mycket och tillfört en del nytt, till exempel gräsmattan, bokhäcken i tomtgränsen och rabatterna längs med huset både på södersidan och norrsidan. Men jag be-

Allra vackrast är det på våren när fruktträden blommar.

Praktmagnolian vid muren på norrsidan är stor som ett träd. I maj är den helt överväldigande med hundratals blommor.

Mot söder klänger **blåregn** och **rosor** på huset. Rabatten är fylld av blå och grå växter som **lammörön**, **lavendel** och **salvia**. I bakgrunden syns den halvfärdiga uteplatsen.

Påskliljor och **pingstliljor** i lunden. Planen är att marken ska vara helt täckt av dessa så småningom. De blå blommorna är italiensk blåstjärna.

Svarta tulpanen 'Queen of Night' ihop med aklejruta, pioner, kirgislök och blommande äppleträd.

Häggmispel - absoluta favoriten bland buskar. Tålig, fin hela säsongen och kan även användas som häck och träd.

”

När sommaren kommer inser jag att jag inte hinner med allt.

stämde mig snabbt för att bara ha ett par rabatter så att jag hann med.

De stora träden skapar atmosfär och gör det lummigt och inbäddat på sommaren. Här finns fruktträd, **lindar**, **ek**, **kastanj**, **oxel**, **björk**, **lärk** och **äkta kastanj**. I en del av trädgården finns en lund. Där brukar Gabriella sätta **påsk-** och **pingstliljor** varje år och det blommar vackert på våren. I lunden växer också mycket **kungsängsliljor**, **scilla** och **snödroppar**.

– Våren är en tillfredsställande årstid, inte lika hetsig som försommaren när det börjar blomma, utan en tid när man tänker att allt är möjligt. På våren får jag alla idéer och vill fixa en massa nytt! Sedan när sommaren kommer inser jag mina begränsningar och att jag inte hinner med allt, säger Gabriella.

Strax utanför köksdörren finns en singelbelagd uteplats. Där kan man sitta med hu-

set i ryggen och se ut över trädgården.

– Det är min favoritplats, där är jätteskönt. Och allra vackrast är det på våren när fruktträden blommar.

Kanske är det så att någon tidigare ägare tänkt till eftersom trädens och buskarnas blomningstider avlöser varandra och blomningen varar länge.

– Förutom fruktträden – **äpple**, **körsbär**, **päron** och **plommon** – är det **hagtorn**, **schersmin** och **fläder** som blommar i vitt. Och på marken finns det en hel del **poetnarcisser** och **blå klockhyacinter** som kompletterar. De är nästan som ogräs här.

Trädgård en kreativ frizon

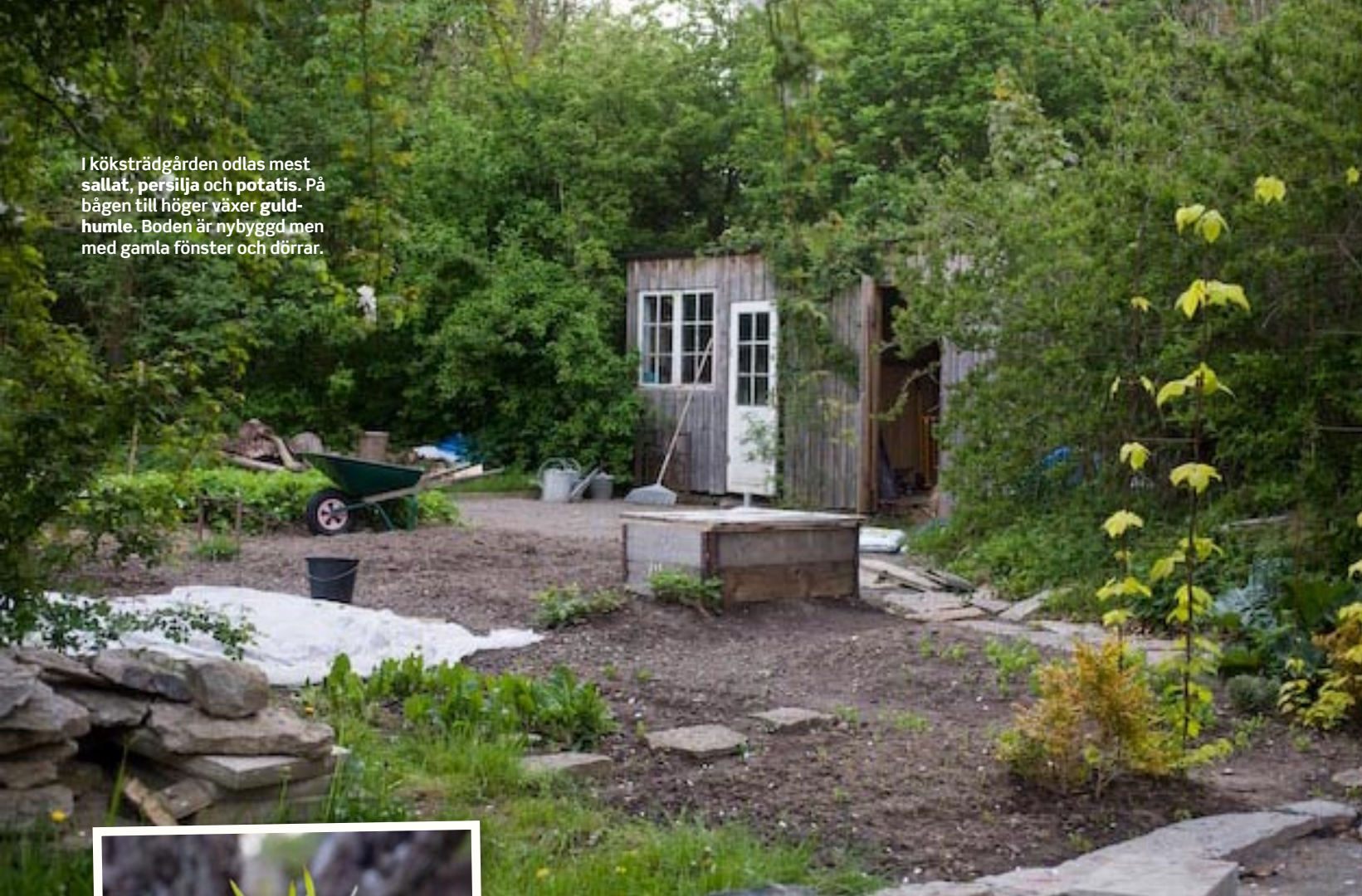
I trädgården är det inte själva odlingen som först och främst intresserar Gabriella. Hon är mer intresserad av växternas estetik, hur de ser ut och hur de passar ihop.

– Jag har ett köksland och odlar en del

Forts. på sidan xx ➔

I köksträdgården odlas mest sallat, persilja och potatis. På bågen till höger växer guldhumle. Boden är nybyggd men med gamla fönster och dörrar.

Kejsarkronan lyser upp med sin orange klockor.

TRÄDGÅRDSFAKTA

Yta: 9000 kvm.

Läge: I utkanten av Hammenhög i Skåne.

Jord: Lerjord.

Växtzon: 1.

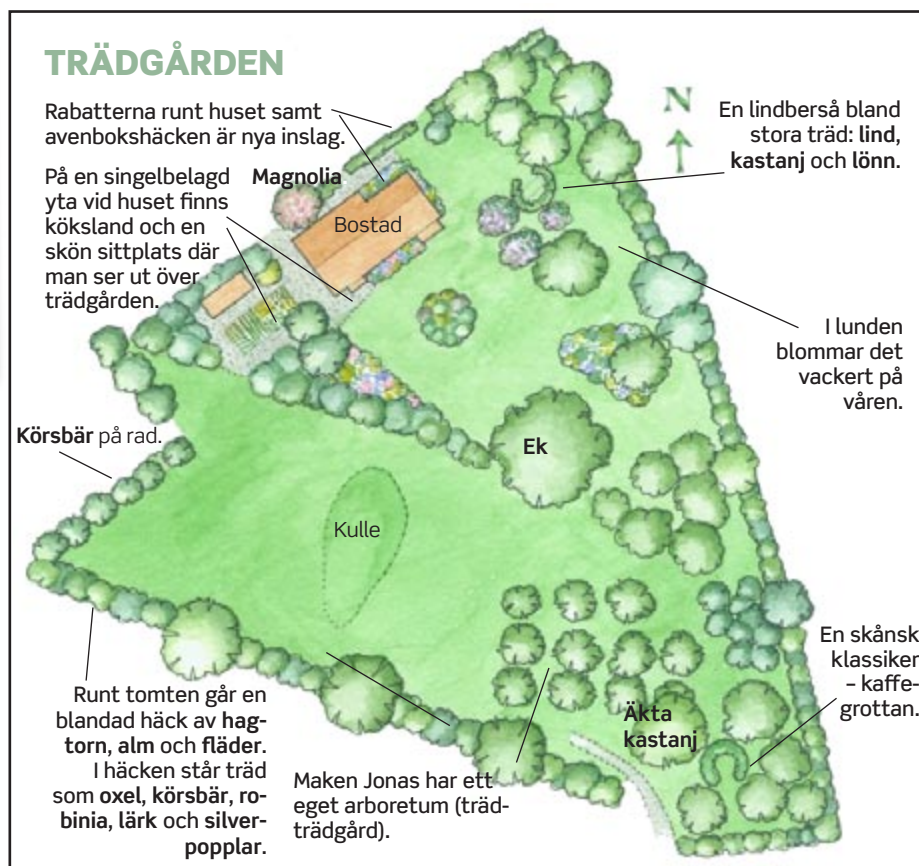
Trädgårdens ålder: Delar av trädgården är minst 100 år gamla, Gabriella med familj har bott här i åtta år.

Inriktning: Vild, romantisk och rufsig.

Drömmar om: Ett växthus och ett orangeri i anslutning till huset.

Favoritväxt: Kungsängsliljor, körsbärsträd och liljebloommande tulpaner.

Misstag: Gör ständigt misstag: får flytta växter hit och dit och är alltid för sen med att gräva ner vårlökarna.

Ibland dyker det upp en vit kungsängslilja bland de lila.

Tuff lilja med skör uppsyn

En av Gabriellas favoritväxter är den smårutiga kungsängsliljan.

Kungsängslilja *Frittilaria meleagris* är många favorit bland vårblommor. På sirliga stjälkar, med rutiga blomklockor i purpur eller vitt, ger de en skir ton i rabatten, på vildängen eller i den ljusare delen av lunden. Trots sin sköra uppsyn är det en tålig växt som är hårdig i princip i hela Sverige. Ett annat plus är att den sprider sig villigt med sidolökar och frön.

Det tar cirka fyra år från frö till blommande lök. Plantan blir cirka 30 centimeter hög och blommar från maj till juni. Växtplatsen ska vara väl-dränerad, gärna lite fuktig, med sol eller vandrande skugga. Under ett äppelträd är perfekt. Och vilken superkombination det blir när trädet och liljorna blommar tillsammans.

Man bör plantera kungsängsliljan tidigt på hösten på ett djup av 8–10 centimeter. Om det blir en snöfattig vinter kan det vara bra att täcka med löv eller kompost.

Europeiskt ursprung

Sitt svenska namn har kungsängsliljan fått efter Kungsängen utanför Uppsala där den växer vild i mängder (den är Upplands landskapsblomma). Det sägs att botanikern Olof Rudberg d.ä. tog hem kungsängsliljan från Holland på 1600-talet till den botaniska trädgården i Uppsala, och att den spridit sig till Kungsängen därifrån. Ursprungligen kommer den från Central- och Sydeuropa. Det latinska namnet kommer från ordet *frittulus* som betyder tärningsbägare och syftar på blommans bägarform. *Meleagris* betyder pärlhöna, det rutiga mönster i deras fjäderdräkt påminner om kungsängsliljans. Andra gamla namn på liljan är vipägg, ormskalle och damspelslilja.

Så vackra på böjda stänglar, kungsängsliljor måste vara sinnebilden för romantisk skönhet.

På den nya marken har Jonas börjat göra ett arboretum. Än så länge växer här fågelbär och robinior. De är utflyttade från trädgården och har tagit sig bra.

Tulpanen 'Spring Green' är snygg och återkommer år från år. I bakgrunden aklejor och engelsk klockhyacint, ett ogräs trots sin skönhet.

Inget slår känslan av att sitta under ett äppelträd med vita singlar blommor.

Ännu en favorittulpan. Den liljebloommande "White Triumphator".

Fågelbärsträden i nedre delen av trädgården ger ett underbart vitt skimmer. De blir stora men det gör inget. Här finns plats.

VÄXTER I URVAL

Perenners härdighet anges med A–D, se sidan XX.

- Akleja** *Aquilegia vulgaris*
- Blåregn** *Wisteria sinensis*, zon X
- Bollviva** *Primula denticulata*, B
- Fågelbär** *Prunus avium*, zon X
- Häggmispel** *Amelanchier spicata*, zon X
- Italiensk blåstjärna** *Scilla italica*, X
- Japanskt körsbär** *Prunus serrulata*, zon X
- Kejsarkrona** *Fritillaria imperialis*, X
- Kungsängsililja** *Fritillaria meleagris*, X
- Kärrtörel** *Euphorbia palustris*, X
- Magnolia** *Magnolia*, zon X
- Poetnarciss** *Narcissus poeticus*, X
- Påsklilja** *Narcissus pseudonarcissus*, X
- Snödropp** *Galanthus nivalis*, X
- Syren** *Syringa vulgaris*, zon X
- Tulpan** 'Queen of Night', 'Spring Green', 'White Triumphator'
- Vildtulpan** *Tulipa silvestris*, X

Jag vill behålla stämningen som finns här.

ätbart också, men det jag gillar mest är den estetiska biten. I början läste jag mycket och fick bilder av hur jag ville att min trädgård skulle se ut. Trädgård är väldigt kreativt. Den är som en frizon där jag kan leva ut saker. Inget är bestående eller hugget i sten. Misstagen gör att jag kommer vidare och det är skönt. Jag får vara kreativ, utan att behöva bevisa något.

Nackdel som blev fördel

Något som Gabriella saknar från sin förra trädgård är kvällssol. Och i början tyckte både hon och Jonas att det var ganska jobbigt att inte ha öppen sikt, men nu har de börjat inse att det finns fördelar.

– Det blåser mycket ute på åkern, men här bland träden är vi skyddade. På förra stället hade vi ju den där kvällssolen vi gillar så mycket, men där höll vi istället på

att bli galna över att det blåste så mycket. Det kunde blåsa i veckor. Periodvis har jag ändå varit som besatt av att försöka få till lite kvällssolen. Gått runt och kollat hur solen går ner. Tänkt "om jag skulle ta bort det där trädet, skulle det bli bättre då?" Men nu har jag gett upp.

Gabriella låter saker och ting ta den tid de behöver och går inte omkring och har dåligt samvete för allt hon inte hinner med.

– Tar man över en igenvuxen gammal trädgård ska man "invänta platsens ande". Inte börja på för många projekt eller anlägga för mycket, utan gå långsamt fram. Samtidigt får man inte låta sly och ogräs ta över för då blir man knäckt. Det viktigaste för mig nu när jag levt med trädgården ett tag är att behålla stämningen som finns här – den av en rofylld tillflyktsort fylld av höga träd och trygga grönska. ●